

יש שעה רוחשת חשך,
אך יש שחר והלה.

סיבוב בקיבוץ בארי, עם איש כבן 50, שנראה כאילו יצא מפרסומת למדינת ישראל. טברייני במקור, עם ערבית שוטפת שאותה למד ב"כדורי" מחבריו לספסל הלימודים הצ'רקסים, הדרוזים והבדואים. זעת אפו משוקעת בקיבוץ הזה בכל מקום. ידיים שנראות כאילו הן יודעות לעשות הכל. עיניים טובות, שבקרקעיתן יש גם אור גדול אבל גם תהום שנפערה לפני שנה פחות חמישה ימים. אב שכול, שלנו.

"היתה תקופה שהייתי במסגריה, והייתי אחראי על המים, והמכשור החקלאי, ומיכון הנדסי, ופה, ושם, ואיפה לא". ואני מקשיב לו מסביר איך בקיבוץ כולם עושים הכל, ואיך המנכ"ל מסיים קדנציה והולך לעבוד בנוי, ואיך היה מקום שבו הוא שובץ, ואז הסתיימה הקדנציה, אבל הוא הרגיש שעדיין לא הגיע לשיא, אז הוא נשאר עוד קצת, ואז הוא הגיע לשיא - אז הוא לימד וחנך את הדור הבא, ועבר הלאה, להתמקצע במשהו חדש. ועכשיו הוא בנוי. ואני מקשיב לו ועולות בי מחשבות על חניכה, ועל אנשים מפעם, ובעיקר - כשהוא מתאר איך הוא עובר מתפקיד לתפקיד לפי מה שצריך - אני חושב על הטקסט הידוע של ז'בוטינסקי על טרומפלדור - "צריך גלגל? אני הגלגל. חסרים מסמר, בורג, גלגל תנופה? קחו אותי. צריך לחפור אדמה? אני חופר. צריך להיות חייל? אני חייל. משטרה? רופא? עורכי דין? מורים? שואבי מים? בבקשה, אני עושה את הכל"

"אין בני אדם כאלה", אומר לו ז'בוטינסקי, "יהיו", עונה לו טרומפלדור.

"ישנם" אני חושב לעצמי כשאני מביט בו.

"במקום בו תחרוש המחרשה היהודית את התלם האחרון שם יעבור גבולנו", אני נזכר באמירה אחרת של טרומפלדור, בזמן שאנחנו רואים את השדות שמעבר לבתים, מרמזים על הגבול, שמעבר לשדה החרוש. בחזרה מהצפון אחרי פגישה עם מג"ד שנראה כמו חלוץ שנשאר באצבע הגליל מאז 1916, על תחנות אוטובוס ועל מיגוניות בכל הגליל, מישוה ריסס לכל אורך הדרך אריות שואגים, של תל חי כאלה. תל חי. ומתחת כתוב: "התקווה מתה אחרונה".

מילים קשות. אלפי חיילים וכלים חלפו על פניהן בשבועות האחרונים בדרך צפונה, לקצה הצפון ומעבר לשם. התקווה מתה אחרונה.

אבל היא חיה. ואני פגשתי אותה בשבועיים האחרונים בכל מקום.

אצל מ"מ מהנח"ל, מוליך טור כבד של לוחמים בסמטאות של עזה. בקולו הבוטח של מח"ט בלב תל סולטן; במילותיו של מג"ד חלוץ; בעיניו של קיבוצניק מבארי.

וגם בכל שיחה ושיחה בשבועיים האחרונים בחיל, טירונים, קורסיסטים, חיילות וחיילים, מפקדות, קצינת חינוך במילואים שאיתנו כבר 360 ימים, אנשי יחידת ההסברה בחירום, צייר צבאי אחד, סיירת של אזרחים עובדי צה"ל, צוערות במסע, שתי דודות של אל"ח. איפה לא. ובגדול, ככה החיל הזה נראה בשנה האחרונה.

"צריך גלגל? אני הגלגל. חסרים מסמר, בורג, גלגל תנופה? קחו אותי".

יש שחר והלה

ערב ראש השנה ה'תשפ"ה

בוקר, ערב השנה החדשה, אחרי לילה הזוי.

ועולות מילותיו של אנדד אלדן, משורר מבארי, שציין ביוני האחרון יום הולדת מאה:
יש שעה רוחשת חשך אך יש שחר והלה.

וכל השנה הזו קצת רוחשת חושך, וכל החיל הזה, שזכיתי להכיר מחדש מעט ממנו בשבועיים האחרונים, הוא
שחר והלה.

בוקר טוב.

ושנה טובה שתהיה.